

Дмитро САНАКОЄВ,

кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри кримінального процесу
та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проблематика легалізації вогнепальної зброї виступала предметом вивчення українських та зарубіжних науковців. Питання легалізації вогнепальної зброї досліджували такі вчені, як Корецький Д., Сивачук О., Фріс П.; дозвільну діяльність поліції та реалізацію контролю за обігом цивільної зброї вивчали Бандурка О., Бахчев К., Битяк Ю., Миронюк Р., Негодченко О.; досвід зарубіжних країн в аспекті легалізації вогнепальної зброї був предметом досліджень зокрема, Гереги Г., Зарубінського О., Петренка Б. та ін. Водночас, є потреба в актуалізації існуючих теоретичних доробок в аспекті збройної агресії рф, що суттєво вплинуло на питання легалізації вогнепальної зброї. Тому доцільним є дослідження цієї проблематики в Україні в умовах воєнного стану та формування можливих шляхів її вирішення.

Сьогодні в Україні відсутній єдиний нормативно-правовий акт, який регулює обіг зброї загалом, і вогнепальної зокрема. За роки незалежності на розгляд парламентарів виносилось більше 7 законопроектів з питань врегулювання обігу цивільної зброї, проте через відсутність єдності в поглядах на рівні політичних кіл, це питання до сьогодні не вирішене.

Із початком збройного конфлікту на Сході України, а потім повномасштабної війни, набули нового значення питання врегулювання носіння зброї цивільним населенням, адже за статистичними показниками Україна стала лідером за кількістю зброї, що знаходиться у нелегальному обігові, адже за час від моменту виникнення конфлікту на Сході її чисельність суттєво збільшилася [1]. Наведені статистичні показники не є достовірними, адже в умовах воєнного стану визначити кількість нелегальної зброї надзвичайно складно.

Верховна Рада України 23 лютого 2022 року опублікувала проект Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю», визначивши його метою посилення дотримання режиму законності в питаннях визначення правового режиму власності на зброю, закріплення основних прав та обов'язків громадян і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, розпорядження та використання зброї і боєприпасів, врегулювання інших суспільних відносин, що

безпосередньо з цим пов'язані [2].

Альтернативним вказаному є законопроект від 25.06.2022 № 5708-1 «Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю» [3], який містить схожі попередньому положення. Обидва передбачають подібні механізми регламентації порядку набуття у власність цивільної зброї, її спадкування, зберігання, носіння, транспортування, тощо, проте є і певні відмінності, зокрема [4, с. 345]:

1. Згідно проекту № 5708, вогнепальна зброя може бути придбана спортсменами, які можуть зберігати зброю лише в тирі та не можуть носити її поза місцем проведення спортивних заходів [2]. За проектом № 5708-1 пропонується надання можливості придбати таку зброю фактично всім бажаючим та приховано носити її із собою, зберігати в себе вдома [3].

2. Проектом № 5708 держателем Єдиного реєстру зброї передбачено Міністерство внутрішніх справ України, а в альтернативному – Міністерство юстиції України.

Зрештою, сьогодні жоден із законопроектів не прийнятий а з червня 2023 року запрацював Єдиний реєстр зброї, затверджений ще наказом МВС України від 10 січня 2022 року № 2 [5].

Тому нормативно-правове регулювання легалізації вогнепальної зброї в Україні в умовах війни потребує встановлення чітких вимог та дій. Для того, щоб впровадити ефективне регулювання обігу цивільної зброї в Україні, доцільно враховувати й зарубіжний досвід регулювання використання цивільними особами вогнепальної зброї, де наявні такі дві тенденції:

1. Посилене законодавче регулювання норм і правил використання зброї цивільними особами.

2. Законодавче регулювання, спрямоване на створення балансу між законним використанням та встановленням обмежень на володіння зброєю для цивільних осіб.

Сьогодні в Україні існують проблеми, що можуть стати на перешкоді легалізації вогнепальної зброї. Однією з найбільших проблем є корупція. А тому, легалізація права володіння цивільною вогнепальною зброєю має відбуватися за наявності чіткої правової регламентації та практики дотримання основних принципів:

- легалізація на законодавчому рівні та контроль за обігом зброї;
- належне адміністрування Єдиного реєстру вогнепальної зброї;
- ідентифікація власників зброї;
- прозорість процедур отримання ліцензії на зброю;
- організація та проведення сертифікованого навчання власників зброї;
- контроль за дотриманням умов і правил зберігання, транспортування та використання цивільної вогнепальної зброї (без формалізму);

- процедура блокування та анулювання ліцензій на вогнепальну зброю;
- електронні додатки для сповіщення власників зброї про необхідність своєчасного продовження терміну дії дозволів на зброю, укладення страхових угод, планових чи періодичних перевірок зброї тощо.

Підсумовуючи зазначимо, що у світовій практиці на сьогодні відсутній єдиний підхід щодо легалізації зброї, який встановлюватиме баланс між можливістю законного володіння та використання зброї, а також обмежень на володіння зброєю для цивільних осіб. Ефективність вирішення цього питання прямо залежить від врахування специфіки України – повномасштабної війни, корупційного складника, високого рівня злочинності. Зрештою, основними недоліками легалізації вогнепальної зброї є: 1) вірогідність зростання кількості вбивств та суїцидів; 2) ймовірність потрапляння зброї до злочинців; 4) небезпека для життя та здоров'я правоохоронців при затриманні злочинців; 5) використання вогнепальної зброї при вчиненні інших тяжких та особливо тяжких злочинів; 6) створення нових корупційних схем для отримання дозволу на володіння, носіння, використання та застосування вогнепальної зброї. Розв'язання вказаних проблемних питань сприятиме імплементації зарубіжного досвіду та створенню ефективного механізму законодавчого врегулювання обігу вогнепальної зброї в умовах воєнного стану в Україні.

Список використаних джерел:

1. Сивачук О. В. В Україні кількість необлікованої зброї збільшилася до майже 5 млн. одиниць. *Українські національні новини*. 2017. URL : <http://www.unn.com.ua/uk/news/1639409-kilkist-nelegalnoyi-zbroyi-v-ukrayini-zbilshilasya-do-5-mlnodinits-ekspert>.
2. Прийнято за основу проект Закону «Про право на цивільну вогнепальну зброю». Верховна Рада України. URL : <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/219896.html>
3. Про право на самозахист та володіння цивільною вогнепальною зброєю: проект Закону України №5708-1, зареєстрований Верховною Радою України від 13.07.2021. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72481.
4. Миронюк С. А., Кобрусєва С.А. Перспективи запровадження обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні та нові виклики для поліції у цій сфері. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2023. С. 344-347.
5. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ // *Офіційний вісник України* від 08.02.2022. № 11, стор. 65, ст. 597 (зі змінами від 05.07.2023).